

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

INSTITUTIONEN FÖR
GLOBALA STUDIER

HUR ONTOLOGI OCH TRYGGHET HÄNGER IHOP: EN INBLICK I FRÄLSNINGSSARMÉNS VERKSAMHET

David Lozano

Examensarbete i socialantropologi

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	Kandidatprogrammet i Socialantropologi 180 hp
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	VT 2025
Handledare:	Jörgen Hellman
Examinator:	Anna Bohlin
Antal ord	10 997

Abstract

Att känna trygghet är en aspekt av livet som vi människor behöver för att kunna leva ett fullvärdigt liv. Vad som kan fungera som en trygghetsfaktor kan vara olika saker för människor. Fenomenet religion kan även det ha olika betydelser men är ett ställe av många där just en trygghet kan hittas. Att veta vad meningen med livet är, hur man ska hantera livets oförutsägbara turbulens samt hur man står stadigt när dessa händelser inträffar är frågor som religionen kan komma underfund med. Genom deltagande observation och intervjuer syftar denna studie att undersöka hur ontologi och religion fogas samman i praktiken i Frälsningsarméns verksamhet. Utifrån begreppen *ontologisk trygghet* samt *Randall Collins interaktionsteori* visar studien vilken trygghet den kristna tron ger de arbetande och medlemmarna i Frälsningsarmén, hur tryggheten måste underhållas med jämna mellanrum som i sin tur bidrar till känslan av att grupptillhörigheten stärks. Även hur Frälsningsarmén erbjuder en ontologiskt trygg tillvaro genom sin tro belyses. Sammanfattningsvis visar studien hur ett meningsskapande, i synnerhet en ontologisk trygghet, spelar roll för människor men också att få dela denna trygghet i en grupp tillsammans med andra. Att vara en del av en grupp som delar en ontologisk trygghet i den kristna tron är ett sätt att hantera existentiella frågor och en samtid där både samhället och världen är i ständig förändring. Studien är skriven på svenska.

Nyckelord: Ontologisk trygghet, Frälsningsarmén, Randall Collins interaktionsteori, religion, ontologi.

Förord

Jag vill rikta min tacksamhet gentemot Frälsningsarmén som välkomnade mig med öppna armar och som gjorde denna studie möjlig. Utan er öppenhet att vilja dela med er av era tankar och livshistorier hade resultatet inte blivit vad det har blivit, ni ska ha ett stort tack för det!

Jag vill också rikta ett stort tack till min handledare Jörgen Hellman som under ett gott samarbete delat med sig av sina tips och råd, stort tack Jörgen!

Innehållsförteckning

Introduktion	5
Syfte/frågeställning	6
Tidigare forskning	6
<i>Antropologi och ontologi</i>	6
<i>Religiösa kyrkliga verksamheter och organisationer</i>	8
Teori	10
<i>Ontologisk trygghet</i>	10
<i>Randall Collins interaktionsteori</i>	11
Material och metod	12
Tillvägagångssätt	12
<i>Intervjuer (Formella och informella)</i>	12
<i>Deltagande observation</i>	14
Urval	14
Utmaningar i fält	15
Etik	16
Etnografisk analys: Trygghetens ontologi	18
Den egna tron: En trygghet - med “ett före och efter”	18
<i>Att kunna navigera i världen och förhålla sig till det osäkra och oförutsägbara</i>	19
Gruppens tro underhålls genom handling och praktik	22
<i>Gudstjänst</i>	22
<i>Bön</i>	23
<i>“Fiskar och bröd” - evangelisation</i>	25
Integration genom tron	27
<i>Att bli sedd, inkluderad och lyssnad på - ett framgångsrecept</i>	27
<i>Att bjuda in till en gemenskap genom aktiviteterna</i>	30
Reflektioner kring den sköra ontologin	32
Referenslista	34

Introduktion

Att känna sig trygg, eller ontologiskt trygg, är fundamentalt för det mänskliga livet (Giddens, 1991). Religion är en väg att söka just ontologisk trygghet, det anses skapa starka sociala band, delade värderingar och kraftfulla interaktioner (Limin, m.fl., 2022). Religionen är en form, av flera olika, "samhällen" där människor är mentalt, fysiskt och emotionellt bundna till varandra (Breault, 1986). Religion kan därför fungera som ett sätt att *vara* i världen, som skapar förutsägbarhet, mening och tillit till människors liv och sociala relationer (Giddens, 1991). Cirka 85 procent identifierar sig med en religionstillhörighet runt om i världen (World population review, 2025). Enligt Novus (2023), som anses åsiktsrepresentativ för cirka 95 procent av den svenska vuxna befolkningen, tillhör 65 procent av den svenska befolkningen kristendomen i varierande utsträckning.

Ideella kristna hjälporganisationer finns etablerade runt om i Sverige. Frälsningsarmén är en av dessa. Frälsningsarmén är en till största del en ideell internationellt kristen kyrka och församling som hjälper människor i materiellt och socialt utsatta positioner på flera olika sätt. De grundar sitt sociala arbete på den kristna tron och den involveras därför i allt de gör. Verksamheten bedrivs i 61 städer och kommuner med 94 olika verksamheter runt om i Sverige. Ett av verksamhetens främsta mål är att kunna vara en integrerande och inkluderande verksamhet för materiellt och socialt fattiga människor. Det kan vara både för de människor som flyr från andra länder samt för människor som redan bor och är födda i Sverige men är utsatta och sårbara på något sätt. Integrationsarbetet blir än mer viktigt med tanke på den socio-ekonomiska förändring som sker i Sverige idag, men också för de flyktingströmmar som anländer till landet (Frälsningsarmén, u.å.).

Faktum är att den sociala och materiella fattigdomen ökar i Sverige, närmare bestämt med två procentenheter mellan åren 2021–2023. Med social och materiell fattigdom menas att människor inte har råd med en viss levnadsstandard. Detta i sin tur leder till att människor som exempelvis barnfamiljer inte har råd att betala sina barns aktiviteter eller har råd att träffa familj och vänner, vilket i sin tur kan göra att människor både hamnar i materiellt och socialt utanförskap. Under år 2023 uppskattades cirka 500 000 personer leva under svåra materiella och sociala förhållanden. Stora variationer finns mellan olika grupper i samhället, där utrikesfödda personer som är 16 år och äldre, har nästan fem gånger så hög andel som lever i

materiell och social fattigdom jämfört med den inrikes födda gruppen. Denna skillnad är den största i hela EU (SCB, 2024). Att vara ontologiskt trygg är med det sagt inte en självklarhet och religion kan vara ett sätt att finna denna trygghet. I den befintliga litteraturen finner vi en begränsad koppling mellan ontologi och religion samt hur dessa enheter fogas samman i praktiken. Detta är vad min studie kommer att handla om.

Syfte/frågeställning

Syftet med denna studie blir därför att undersöka: *Vilken roll spelar kristendomen för känslan av trygghet i Frälsningsarméns aktiviteter?*

Empiriska forskningsfrågor

- *Vad uttrycker medlemmarna och de arbetande i Frälsningsarmén att deras kristna tro betyder för dem själva?*
- *Hur praktiseras och underhålls den kristna tron i Frälsningsarméns aktiviteter?*
- *I vilka aktiviteter eller sammanhang stärks känslan av grupptillhörighet?*
- *Hur arbetar de som jobbar samt är medlemmar i Frälsningsarmén med att förmedla sin kristna tro i relation till deras integrationsarbete av materiellt och socialt fattiga människor?*

Tidigare forskning

Utifrån det introducerande avsnittet om hur religion kan fungera som en ontologisk trygghet, syftar denna forskningsöversikt att belysa den pågående debatten och historien av antropologins förhållande till den ontologiska teoribildningen och hur den har applicerats. Även verksamheter som förankrar sin verksamhet i ett religiöst sammanhang som vill hjälpa utsatta människor presenteras. Angränsande discipliner har också inkluderats.

Antropologi och ontologi

Vetenskap och ontologi har länge setts som två diametralt olika sätt att se på verkligheten och världen. Sedan början av 1990-talet har antropologin dock blivit alltmer intresserad av studiet av ontologi (Scott, 2013). De flesta teoretiska förhållningssätt gentemot ontologi har skett utanför antropologins intresse av religion och världsåskådningar. Antropologer som

intresserar sig för den ontologiska teoribildningen i dagens litteratur ser ontologi som en slags världsbild, eller mer korrekt uttryckt, världsbilder. Dessa världsbilder, eller studiet av verkligheten och existentiella frågor, ses inom den antropologiska litteraturen som antagna och förkroppsligade genom sociala praktiker (Harding, 2019). Ett annat sätt att beskriva och angripa det på är att ontologi är ett sätt att “vara” (Kohn, 2015).

Även om antropologin alltid i någon bemärkelse har varit en disciplin som har skildrat människors olika världsbilder och sätt att vara, har antropologin likt andra moderna vetenskapliga discipliner utgått ifrån att det trots allt endast finns en verklighet. Det vill säga den naturliga, fysiska och materiella världen. Övriga verkligheter har tenderat att kategoriseras som kulturella konstruktioner (Harding, 2019). Heywood (2012) reflekterar kring västvärldens ontologi. Han belyser hur antropologin utgått från uppdelningen att natur är det som förenar djuren med människan, medan kultur är det som skiljer oss från djuren. Han resonerar vidare hur västerländska antropologer från Franz Boas och framåt har haft som utgångspunkt att “kulturrelativism” varit lika med en universell ontologisk förankring, olika världsbilder, men bara en värld.

Om ontologi är ett sätt att vara (Kohn, 2015), kan ett subjekts varande i en trygg eller osäker tillvaro påverka dess varande, med andra ord bli ontologiskt trygg eller osäker. James (2011) visar på hur människor i Haiti drabbas av en ontologisk osäkerhet på grund av de politiska, sociala och ekonomiska bristerna som präglar landet. Hon förklarar hur icke-statliga aktörer ofta har fått ta hand om de psykosociala effekterna som har skapats på grund av landets utpräglade osäkerhet. Osäkerheten beskrivs som ett existentiellt ontologiskt tillstånd som präglas av trauma. Zhukova (2016) belyser problematiken med människor som upplevt sig ha varit ontologiskt trygga till att det plötsligt förändras till en osäkerhet efter olyckan i Tjernobyl 1986, och utvecklat vad hon kallar ett “kulturellt trauma”. Hon ger ett exempel på hur experter efter olyckan började tvivla på vetenskapen om att reaktorerna var säkra att använda samt att energin som utvinns inte är så ren som den porträtteras. Övergången från ontologisk trygghet till osäkerhet beskriver Zhukova utifrån Giddens teoretiska praxis som sker när den ontologiska tryggheten har rubbats av kritiska situationer och omständigheter av oförutsägbara slag som påverkar ett stort antal individer. Dessa händelser hotar eller förstör den upplevda säkerheten i institutionaliserade rutiner (Zhukova, 2016, s. 334).

Kinnvall (2017) problematiserar i sin artikel debatten om hur människor i sitt sökande efter en ontologisk trygghet inte bara beror på globalisering och modernitet, och riktar sin kritik mot bland annat Giddens. Hon exemplifierar med ett genusperspektiv från Indien, och fokus på kvinnornas utsatthet för våld, för att belysa hur ontologisk trygghet styrs och dess relation till staten och dess gränser. Foxeus (2018) belyser i en annan kontext hur kvinnor i Burma finner en ontologisk trygghet i buddhistiska kulturer, som uppkommit i takt med den ökade globaliseringen. Kulterna beskrivs ge kvinnorna en alternativ "modern" identitet som samspelar med deras personliga intressen och buddhistiska grupptillhörighet som ett sätt att "hantera en värld i förändring" (Foxeus, 2018, s. 1112). En värld i förändring kan också betyda att "hemma" inte nödvändigtvis är ett statiskt uttryck, utan en mer dynamisk sådan. Taylor (2013) visar på hur en brittisk/indisk grupp, Punjabi, i sitt sökande efter ontologisk trygghet inte behöver vara förknippad med en specifik plats. Detta är i stället en eftersträvande process där "hemma" är av en transnationell dignitet.

Den tidigare forskningen visar på hur begreppet ontologisk trygghet samt osäkerhet används i framför allt kontexter präglade av katastrofer, politiska händelser och större samhällsliga faktorer som påverkar människors trygghet. Studierna visar också på hur den ontologiska tryggheten är en typ av trygghet som människor på olika sätt söker efter, men också hur den på flertalet sätt kan bli påverkad. Kopplingen mellan ontologisk trygghet förankrat i religion är dock inte ett centralt element, med undantag för Foxeus (2018) som behandlar frågan om att finna en ontologisk trygghet i ett religiöst sammanhang. Giddens (1991) begrepp ontologisk trygghet används av flera författare och kommer också användas i denna studie. Detta presenteras i det efterföljande teoretiska kapitlet. Där motiveras även hur teorin utgör ett vitalt begrepp för denna studie.

Religiösa kyrkliga verksamheter och organisationer

Woodrick (2006) beskriver i sitt etnografiska fältarbete hur en kyrklig verksamhet lyckats med att integrera latinoimmigranter in i Marshalltown i Iowa, USA. Studiens syfte var att undersöka hur religion spelar roll för skapandet av ett "community identity" bland latinoimmigranter i Iowa. Likt Enekwe (2013), som undersöker hur immigranter integreras in i det amerikanska samhället genom sociala institutioner, belyser den samhällsvetenskapliga

litteraturen mestadels ekonomiska incitament för en lyckad integration. Dock uppmärksammar Adkins (2010) hur hemlösa personer får hjälp av “First Presbyterian Church” i staden Dallas, USA. De hemlösa personerna får med hjälp av kyrkan mat, värme men integreras också in i en gemenskap av att exempelvis prata med andra människor i samma situation eller med personalen som jobbar där.

En historisk skildring går även att hitta om specifikt Frälsningsarméns arbete, dock inte inom den antropologiska litteraturen. Wolf-Branigins (2009), forskare inom socialt arbete, belyser ur ett historiskt perspektiv Frälsningsarméns arbete i en amerikansk och kanadensisk kontext, där verksamhetens arbete för att hjälpa hemlösa drogmissbrukare är i särskilt fokus men också materiell och social fattigdom i stort. Kortfattat förklarar så beskriver han hur och varför verksamheten har valt att göra som de gör när det handlar om vilken sorts behandling och policy de ska erbjuda de människor som vänder sig till verksamheten för att få hjälp. Idén om att starta en sådan verksamhet började år 1929 då “den stora depressionen” tog fart på den amerikanska kontinenten. Detta ledde till en utbredd arbetslöshet med en alltmer fattig befolkning som följd. Som ett svar på denna utveckling bestämde sig verksamheten år 1939 för att implementera olika inriktningar som de ansåg skulle kunna hjälpa utsatta människor. Fokus låg på att bidra med hjälp som berörde sysselsättning, utbildning, fysiska beteenden, spirituellt hälsa samt kriminalitet (Wolf-Branigins, 2009).

Ytterligare litteratur som betonar hur religiösa organisationer och verksamheter verkar vara ett framgångsrikt tillvägagångssätt att hjälpa människor på är Lyck-Bowen (2020), forskare i internationella relationer, som i sin studie om muslimska immigranter i den svenska organisationen Goda grannar, lyft fram religionen som en framgångsfaktor i integreringen av människor med muslimsk religionstillhörighet. Hennes studie belyser hur informanter upplever organisationen som hjälpsam, exempelvis med språket samt hur Goda grannar kunde hjälpa dem med att hitta jobb och hushåll. Även Pham (2013) beskriver positiva upplevelser bland marockanska kvinnliga immigranter som befinner sig i Spanien. Dessa människor upplevde att sociala organisationer var ett utmärkt sätt att bredda sina sociala nätverk på samt att lära sig språket.

Ovan lyfter litteraturen att religiösa verksamheter och organisationer ofta är framgångsrika och uppskattade när det handlar om att integrera utsatta människor, både utrikesfödda och människor som är födda i landet. Den presenterade litteraturen behandlar dock mestadels religiösa verksamheter och organisationer i en amerikansk kontext. De har inte heller ett uttalat ontologiskt präglad fokus, utan fokuserar till stor del på hur människor får hjälp med praktiska saker för att kunna integreras i olika samhällen. Dock skulle detta i sig kunna ses som en typ av trygghetsfaktor, men det belyser inte den mer existentiella dimensionen av trygghet, det vill säga ontologisk trygghet vilket denna studie belyser.

Teori

Ontologisk trygghet

Ontologisk trygghet är ett begrepp som tjänar ett centralt element i analysen av studiens material. Giddens (1991, s. 47) beskriver att vara ontologiskt trygg innebär att ha svar på grundläggande existentiella frågor på den icke-medvetna och praktiskt medvetna nivån. Det praktiska medvetandet är en integrerad del av den reflexiva övervakningen av en handling, men är mer icke-medveten än omedveten. Detta för att de flesta former av praktiskt medvetande inte kan finnas i åtanke under sociala aktiviteter, utan utgår från de förgivettagna föreställningar som aktörerna har. Det praktiska medvetandet är det kognitiva och emotionella fundamentet som karaktäriserar mänskligt handlande i alla kulturer (Giddens, 1991, s. 35).

I olika kontexter där osäkerhet och flera val existerar understryker Giddens (1991, s. 3) att tillit är en grundläggande parameter för människans sätt att förhålla sig till världen. Tilliten kan etableras redan i tidig ålder och fungerar som en slags skyddande "hinna" mot världens oförutsägbara händelser. Han betonar också att oro, tillit och de vardagliga sociala interaktionerna är tätt sammanvävda vilket gör att vanor, eller "ritualerna" av vardagliga praktiker kan ses som sätt att hantera existentiella frågor (Giddens, 1991, s. 46). Genom att göra vardagliga handlingar svarar människor på frågan om att *vara*, vad det innebär att existera. Traditioner är ett bra exempel på hur handlingar kan översättas till ontologiska frågor (Giddens, 1991, s.48), där den fysiska kroppen inte bara är en entitet utan något som är en viktig komponent till att kunna hantera externa händelser. Kroppslig kontroll genom exempelvis ansiktsmimik är en viktig beståndsdel för vad vi inte kan uttrycka verbalt. Denna

kontroll är också den nödvändiga ramen för vad vi kan säga, eller säga meningsfullt (Giddens, 1991, s. 56). Att existera som människa är att *veta*, både *att* man gör något men också *varför* man gör något (Giddens, 1991, s. 35).

Ontologisk trygghet används som ett analytiskt verktyg för att kunna förstå hur de arbetande och medlemmarna i Frälsningsarmén upplever vad deras kristna tro betyder för dem, både på ett personligt vis och för dem som grupp. Begreppet tjänar även som en viktig komponent kring hur de vill hjälpa utsatta människor, hur de förmedlar att en ontologisk trygghet finns att hitta i den kristna tron. Den ontologiska tryggheten belyser dels ett sätt att analysera hur det är att *vara* människa och Frälsningsarméns verksamhet, men svarar också på *varför* de arbetande och medlemmarna samt verksamheten gör vad de gör. Begreppet är därför ett centralt element i den etnografiska analysen.

Randall Collins interaktionsteori

Randall Collins (2008) interaktionsteori används för att analysera Frälsningsarméns motsvarighet till rituella praktiker. Collins rituella teori består av fyra olika komponenter som gör gruppen till den grupp de är. Gruppen måste först och främst vara samlad i en fysisk närvaro där en kollektiv upprymdhet sedan kan gå över i emotionell energi (EE). Gruppen behöver dela samma känslor och vara på något sätt medvetna om att de andra också delar den. Denna energi kan flöda mellan gruppens deltagare och bygga upp känslor som förs över mellan de som deltar. Detta sker oavsett om de deltagande personerna är medvetna om det eller inte (Collins, 2008, s. 54). Som en andra komponent måste gruppens handlingar ritualiseras på något sätt, ett rytmiskt och regelbundet sätt. Det kan vara genom ett koordinerat mönster genom röster, gester, sjunga, dansa eller på ett mer fritt sätt som exempelvis när en publik applåderar en ledares tal. Dessa kan genomföras unisont eller utifrån ett förutbestämt manus där gruppens individer vet sina roller. Det är tack vare dessa gemensamma handlingar som personerna i ritualen förstår att det inte är en ansamling individer som har samlats av en slump, utan att det är en sammanhängande, dynamisk och ömsesidig kraft (Collins, 2008, s. 54).

Som en tredje komponent ska gruppen ha en slags barriär för att kunna avskilja vem som tillhör gruppen eller inte (Heider & Warner, 2010, s. 88-89). Den fjärde och sista delen består

av att gruppen riktar sin uppmärksamhet mot ett emblem, symboliskt objekt, ord eller namn. Genom att gruppens fokus riktar sig mot ett objekt realiseras gruppens idé om sig självt. Utan ett konkret fokus på ett objekt eller ord har människan svårt för att förstå sig på gruppens kraft eftersom de också deltar och ingår i denna kraft och kan därför inte se den. Med andra ord reifierar de den, vilket innebär att objektet blir verkligt och gör att det blir heligt. Gruppens känsla av gruppidentitet knyts till en idé och ett ideal, en gudomlig entitet som gruppens medlemmar måste underkasta sig, vilket i sin tur ger dem en trygghet och emotionell styrka. Objektens konkreta och materiella form skänker gruppen en känsla av varaktighet och beständighet. Genom dessa lever gruppens själ vidare i dem, även när gruppen inte är samlad på samma plats. Dock behöver gruppens styrka och upprymdhet underhållas med jämna mellanrum (Collins, 2008, s. 54–55).

Med hjälp av dessa komponenter kan den etnografiska analysen belysa hur den ontologiska tryggheten underhålls och påminns i gruppen. Eftersom gruppen finner den ontologiska tryggheten i Jesus måste denna underhållas med jämna mellanrum. Frälsningsarméns aktiviteter är centrerade kring Jesus och Bibeln, därför kan Collins (2008) interaktionsteori förklara hur gruppen blir en grupp och hur den också förblir så. Den ontologiska tryggheten realiseras därför genom gruppens ritualisering av Jesus och Bibeln och kompletterar det mer abstrakta *varandet* som det innebär att vara ontologiskt trygg.

Material och metod

Studien är kvalitativt förankrad och genomfördes under en sju veckors period. Ett etnografiskt fältarbete har genomförts innehållande formella och informella intervjuer samt deltagande observation. Deltagande observation är den metod som använts till största del. Detta kapitel syftar till att förklara tillvägagångssätt, urval och utmaningar i fält.

Tillvägagångssätt

Intervjuer (Formella och informella)

Studiens metodologiska tillvägagångssätt bestod av formella och informella intervjuer. Elva intervjuer gjordes totalt, varav sex av dessa var formella intervjuer med sju personer inkluderade eftersom en av dessa intervjuer gjordes med två personer samtidigt. Resterande

fem var informella intervjuer som var olika långa samt liknade mer ett vanligt, ibland spontant, samtal. En av de informella intervjuerna var en "promenadintervju". Denna intervju, eller "guidad tur" som det blev, utspelade sig under den dagen jag besökte en annan kår över en dag. Då gick jag och den personen som var socialt ansvarig på kåren runt när vi pratade och han visade mig omkring i deras lokaler samtidigt som han berättade om deras arbete. Jag fick även möjlighet att ställa frågor. Sammanfattningsvis intervjuades totalt tolv personer i studien, de tre arbetande personerna på de två kårerna, fem medlemmar, två hjälpsökande personer, en person som deltog i en aktivitet vid ett flyktingboende samt en person som jobbar i en annan kyrka men som har ett nära samarbete med Frälsningsarmén.

De formella intervjuerna gav studien ytterligare en dimension genom möjligheten att djupdyka kring specifika aspekter av informanternas deltagande i kåren, vilket är en av de främsta styrkorna med formella intervjuer i det etnografiska studiet (Göransson, 2022, s. 120). Informanten fick i lugn och ro i ett ostört rum fundera och reflektera kring de frågor som ställdes, vilket bidrar till det relationsskapande som en kvalitativ intervju är (Trost, 2014, s. 65). Eftersom jag redan tidigt under studien fick reda på att det endast jobbade två personer på kåren, blev min intervjuguide som först var standardiserad, inte relevant att ställa till allihop. Med andra ord, vissa frågor behövde vara konstanta för att jag i ett senare skede skulle kunna analysera och utläsa mönster, men vissa frågor som exempelvis berörde verksamhetens vardagliga kontakt med hjälpsökande och hur den processen går till var inte alls relevant till de övriga medlemmarna då de av förklarliga skäl inte känner till dessa rutiner särskilt bra. Intervjuguiden blev därför till viss del mindre standardiserad (Trost, 2014, s. 39). De formella intervjuerna spelades också in för att sedan transkriberas så fort som möjligt efter avslutad intervju.

Precis som Göransson (2022, s. 120–122) antyder är de informella intervjuerna svåra, om inte omöjliga att särskilja från den deltagande observatörsrollen, då de varierade väldigt mycket i både längd, djup och ibland innehåll. Det är även den intervjuform som är bland de vanligaste i ett etnografiskt fältarbete (DeWalt & DeWalt, 2011, s. 137). Samtal hade jag mer eller mindre hela tiden som jag var på kåren och blir därför ibland svåra att kategorisera som intervju eller samtal. Jag försökte dock göra någon form av distinktion kring detta utifrån hur riktade frågor jag hade till vissa personer jag pratade med samt vilken person det var jag

pratade med, innehåll och ibland även längd på samtalet. Samtal eller informella intervjuer var något som jag hela tiden fick känna av när det passar eller inte. Jag skulle beskriva det som att jag “läste av rummet” under hela tiden jag var i fält.

Deltagande observation

Den deltagande observationen var den dominerande metoden för studien, mycket tack vare att jag inte hade några problem med att få vara med i aktiviteter tre till fem gånger i veckan.

Under studiens gång upplevdes den deltagande observationen komplettera intervjuerna på ett bra sätt. Genom att studera vad de verksamma på kåren säger och vad de faktiskt gör bidrog det till en djupare förståelse för hur verksamhetens arbete går till. Att jag aktivt deltog i kårens aktiviteter men även möten och planering åstadkom jag till stor del “the native’s point of view” (Geertz, 1974). Fältanteckningar gjordes mestadels genom ett anteckningsblock, dock med några få undantag. Anteckningar på mobilen gjordes vid några få tillfällen där jag gjorde bedömningen att det möjligtvis skulle kännas obekvämt för de personer som medverkade under aktiviteten. I ett av dessa fall handlade det om en man som hade kommit till Sverige som ensamkommande från ett annat land och som endast hade varit i Sverige tre månader. Mobilen blev i stället ett sätt att föra anteckningar på ett mer “naturligt” sätt i den angivna situationen (Göransson, 2022, s. 116–117).

Urval

Urvalet gjordes med både ett målstyrt urval och med ett så kallat snöbollsurval (Bryman, 2018, s. 245). Tidigt under fältarbetet framgick det att det endast jobbade två personer på kåren. Dessa blev därmed mina nyckelinformanter och en slags utgångspunkt som jag främst gick till för att ställa frågor eller andra saker som jag funderade över. En av de arbetande personerna var under hela studien min kontaktperson som jag hade regelbunden kontakt med. Dessa personer var de som hade mest koll på hur verksamheten jobbar med att hjälpa utsatta människor på en vardaglig basis. Kåren som jag spenderade mest tid på har utöver de två arbetande personerna 77 medlemmar. Dock var det oftast samma medlemmar som deltog under dagarna samt aktiviteterna. Ett samarbete mellan de arbetande och medlemmarna visade sig tidigt vara tillvägagångssättet som kåren använder sig av för att hjälpa och stötta de hjälpsökande som vänder sig till verksamheten.

Eftersom aktiviteterna utförs varje vecka blev det enkelt för mig att följa upp med frågor och funderingar under varje tillfälle men också med deltagande observation. Under dessa aktiviteter lärde jag också känna de deltagande medlemmarna där jag kunde prata med dem och själv delta på olika sätt beroende på aktivitet. Aktiviteterna fungerade därmed som en ”inkörspart” till intervjuer och gav mig ett kontaktnät som hänvisade mig till andra medlemmar, vilket breddade mitt fält och material och gjorde att ett snöbollsurval blev applicerbart. Trots att det endast arbetade två personer på kåren blev de övriga medlemmarna med andra ord högst relevanta, vilket gjorde att fler perspektiv kunde inkluderas i min data (Bryman, 2018, s. 245). Barn- och ungdomsverksamheten som kåren har, exkluderades i mitt urval då jag gjorde bedömningen att det dels upplevdes etiskt problematiskt men också för att mitt övriga material upplevdes så pass bra tidigt i processen.

Utmaningar i fält

Att befinna sig i en kontext där hjälpsökande människor befinner sig ställer vissa utmaningar på mig som forskare, inte minst etiska. Detta försökte jag bemöta med försiktighet och stor noggrannhet. En underlättande faktor i denna utmaning var hur min kontaktperson först tog kontakt med de hjälpsökande personerna och frågade om det ville prata med mig. Detta bidrog förhoppningsvis till att de kände sig mer bekväma genom att de fick frågan från någon som de hade förtroende för. Med det sagt så ställde jag inte frågor hur de har hamnat i den livssituation som de var, det var något de fick berätta på eget initiativ. Att inte ställa för “grävande” frågor samtidigt som jag gärna ville att de delar med sig av sina tankar och erfarenheter var en utmaning i studien. Det är ett känsligt ämne som inte är helt lätt att angripa och förhålla sig till, både som deltagare och forskare.

Det emiska perspektivet som jag upplevde att jag till stor del uppnådde var dock inte helt utan utmaningar då det är ett ständigt relationsskapande med informanterna när man är ute i fält. Jag försökte inta en begriplig roll för informanterna, det vill säga att på ett så begripligt sätt som det bara går förklara mitt syfte med studien och varför jag är där, samtidigt som jag inte endast ville framställa mig som forskare utan också visa på vem jag är som person (Göransson, 2022, s. 96–103). Denna balansgång var delvis en utmaning samtidigt som jag fick höra av informanterna att de uppskattade mig som person, vilket gjorde det hela till ett något mindre dilemma. Att jag konstant blev inbjuden till verksamhetens aktiviteter men även

blivit tillfrågad om att bli konverterad, var både ett bra tecken på att de trivdes med min närvaro men gjorde det stundtals svårt för mig att veta vart jag skulle positionera mig i fältet gentemot informanterna. Någon form av “professionell distans” försökte jag dock upprätthålla.

Etik

Etik är ett givet inslag när man forskar, speciellt när det handlar om människor som är utsatta av olika anledningar. Vetenskapsrådets (2002) fyra etiska riktlinjer i samhällsvetenskaplig forskning har tillämpats, det vill säga *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* samt *nyttjandekravet*. *Informationskravet* syftar till att upplysa informanterna om studiens syfte och att medverkan är frivillig samt att de har rätt att avbryta sin medverkan. *Samtyckeskravet* står för att informanten deltar på egen fri vilja, hur länge de vill delta och på vilka villkor de vill delta. Ett godkännande om att delta har alltid efterfrågats. *Konfidentialitetskravet* har applicerats med hänsyn till informanternas integritet genom att göra dem anonyma genom pseudonymer samt att empirin har förvarats i ett låst dokument där endast jag har haft tillgång till det. Informanternas förnamn har antecknats i ett anteckningsblock och verksamhetens plats har också anonymiserats. Till sist *nyttjandekravet*, vars syfte är att empirin som har samlats in endast är i forskningssyfte och får därmed inte användas till något annat. Gjorda intervjuer har efter inspelningen raderats.

American Anthropological Association (u.å.) betoning “do no harm” fungerade också som ett förhållningssätt på hur jag har försökt att förhålla mig till den etiska delen i projektet. Jag har gjort mitt absolut bästa för att inkludera olika aspekter som kan ses som preventiva åtgärder för att inte åstadkomma någon skada. Mitt tillvägagångssätt har hela tiden grundat sig på att vara respektfull mot verksamheten och de informanter som jag har pratat med. Jag har lagt stor vikt vid att genuint vara intresserad och lyssna på vad mina informanter har velat dela med sig av. De har också kunnat höra av sig till mig eller min kontaktperson på kåren om det skulle dyka upp frågor eller funderingar efter genomförd intervju eller liknande.

Två aspekter som underlättade mitt arbete var dels en aspekt jag reflekterade kring inför studien, dels en aspekt som visade sig under fältarbetets gång. Det som jag förutsåg innan och som visade sig underlätta var att jag lade mitt fokus på verksamhetens arbete, och inte på de

hjälpökande. Dels beroende på hur de flesta som söker hjälp av min kontaktperson beskrevs som att de skändes. Det var med andra ord inte självklart att de skulle vilja prata med mig och definitivt inte om deras livssituation. Den andra aspekten som underlättade för mig var att kårens medlemmar var väldigt öppna och gärna ville prata med mig och berätta om deras livshistorier eller andra tankar och reflektioner. Detta visade sig även vara något de gör med varandra, vilket underlättade på så sätt i och med att de flesta medlemmar kände till varandras bakgrund då de flesta hade delat dessa historier i en så kallad vittnesbörd för den övriga församlingen. Flera av de delade historierna i mitt material är alltså inte hemliga på något sätt. Detta underlättade den etiska delen av studien.

Etnografisk analys: Trygghetens ontologi

I den etnografiska analysen som här presenteras återges det empiriska materialet från intervjuerna och den deltagande observationen. Materialet är uppdelat i tre olika huvuddelar med ett gemensamt tema, nämligen trygghet. Tryggheten som de arbetande och verksamma upplever att de får av sin religiösa tro, hur tryggheten måste underhållas samt bidrar till en känsla av grupp tillhörighet och till sist, hur verksamheten vill hjälpa materiellt och socialt fattiga människor att integreras inom vad Frälsningsarmén menar med integration.

Den egna tron: En trygghet - med "ett före och efter"

De arbetande och verksamma i Frälsningsarméns verksamhet lyfter fram en gemensam nämnare, trygghet. Deras kristna tro beskriver de som en trygghet för dem själva som i sin tur också är starkt förankrat i deras arbete med att hjälpa människor. Tryggheten kan delas in i två olika delar, förankrat i sina tidigare erfarenheter och vad de har upplevt att Jesus har gjort för dem, samt vilken trygghet deras tro ger dem här och nu i deras liv. En informant, som vi kallar för Julia, berättar hur hennes tidigare erfarenheter och upplevelser har bidragit till den trygghet hon nu upplever att Gud har gett henne. Julia var dock troende även under tiden hon gick igenom en svår tid med sin dotters utsatthet för mobbning som resulterade i ett drogmissbruk, ett kriminellt liv med efterföljande hot mot Julias familj. Hon förklarar hur viktig hennes tro var under tiden hon gick igenom denna prövning:

För mig betydde det mycket, även om jag mådde jättedåligt psykiskt. För det var väldigt jobbigt. Jag visste inte om hon mådde så dåligt att hon skulle ta sitt liv men vi bad mycket för att hon skulle få må bra, skulle bli drogfri och det var ju ett sätt att lära sig att lägga saker i Guds händer. Att man liksom ska kunna slappna av i saker. Sen kan det ju vara jobbigt kanske för många att bara släppa. Alltså inte släppa, det är fel ord men att man ska kunna vila i det, trygghet att Gud kommer ta hand om saker. Det har vi verkligen sett att han har gjort, han har hjälpt oss genom tunga saker.

Genom att Julia ofta bad för sin dotter blev dessa vardagliga *handlingar* ett sätt att hantera den potentiellt existentiella frågan om familjens och dotterns liv, en mer ontologiskt osäker tillvaro. Men, att kunna vila genom att lägga problemet i Guds händer fungerar här som en

slags skyddande barriär mot oförutsägbarheten kring hur det skulle gå för Julia och hennes dotter. Det blir ett sätt att bli ontologiskt trygg igen (Giddens, 1991). Hon säger också följande efter att jag har frågat henne om hennes erfarenheter har påverkat hennes engagemang i kåren idag; “Ja, man har ju saker att plocka fram i ryggsäcken när det kommer in människor som har ett missbruk eller har varit i ett missbruk. Så hoppas jag att jag kan vara ett stöd för dem och ta fram det här då att du är inte värdelös för att du har ett missbruk. Det finns en väg ut för alla och man kan hamna där på olika sätt.” Erfarenheten har givit henne verktyg och en trygghet när det handlar om att hjälpa människor som vädjar om hjälp från kåren, i synnerhet människor med en missbruksproblematik. Sandra, en annan informant sammanfattar det väl, hon uttrycker det så här:

Det betyder allt för mig. Det är så enkelt, det betyder allt. Man har liksom ett före och efter och det är det som är grejen. När man vet det, att före så hade jag det här livet, och efter har jag det här livet. Det är ju lättare att relatera då till människor som kanske är i en situation som är svår. När man själv vet hur det kan vara när man har det svårt, och när jag då vet hur Jesus gjort inverkan på mitt liv så önskar jag att andra människor kan få uppleva det, så är det.

Sandra beskriver att hennes tro betyder allt för henne, det är hennes existentiella svar på att *vara* människa (Giddens, 1991). Hon beskriver även ordagrant ett tydligt “före och efter” i relation till vad hennes tro har gett henne i sitt liv. Detta underlättar för henne i hennes arbete med att möta människor i olika livssituationer, då hon dels kan relatera till prövningar som man kan mötas av i livet samt visa på vad Jesus kan bidra med för hjälp till den hjälpsökande, en ontologisk trygghet (Giddens, 1991). Tryggheten är på så sätt förankrad i tidigare erfarenheter hos de arbetande och medlemmarna och återspeglas i deras verksamhet med att hjälpa människorna som kommer till kåren för stöd och hjälp.

Att kunna navigera i världen och förhålla sig till det osäkra och oförutsägbara

Tryggheten beskrivs inte bara vara en viktig faktor delvis förankrad i tidigare erfarenheter, utan också i livets upp- och nedgångar här och nu samt att kunna navigera genom livet i mer generella termer. Under en av verksamhetens aktiviteter på ett äldreboende fick jag bekanta mig med vad de verksammas tro betyder för sitt arbete och för de själva. Under aktiviteten

uttrycks följande, som utspelar sig i en dialog mellan de deltagande äldre personerna samt de personer som är verksamma och jobbar på kåren. Följande är ett utdrag från mina fältanteckningar:

Efter avslutad sångstund är det dags för diskussion och samtal i gruppen. Tre frågor tas upp som dagens tema. Den första frågan handlar om “vad som oroar dig idag?” samt hur “hanterar du det i så fall?”. Fråga tre nämndes dock aldrig då tiden rann i väg. Världsläget och samhällets skjutningar och sprängningar tas upp som en oro bland några av deltagarna. Tilltron till politiker tas också upp som ett stort problem då de bara bryr sig om makt och pengar. Frågan om “varför har det blivit så här?” ställer kårledaren till deltagarna. Det är en svår fråga uttrycks det, men ett av svaren från en av kårmedlemmarna är att kristenheten har försvunnit i våra skolor och att läran om Jesus har vi därför gått miste om. Förankrat i en av sångerna som sjöngs om barnatro tidigare under aktiviteten, uttrycker en person som är medlem på kåren att “vi bör prata med våra barn om Jesus”, och kopplar sedan samman detta med sin uppväxt om hur detta “har lagt en slags trygghet hos mig.”. De verksamma från kåren och de övriga deltagande nickar och svarar bekräftande på påståendet. Frågorna går hela tiden in i varandra under diskussionen men på frågan hur man hanterar sin oro svarar en av deltagarna att “vi har ingen annan att vända oss till än Herren”, “hur andra gör förstår jag inte”, fortsätter deltagaren att betona. “Genom tron får vi något att navigera oss i”.

En av medlemmarna på kåren beskriver hur tron har lagt en grundtrygghet hos henne redan som barn, en *tillit* till Gud som funnits sedan länge. Samhället beskrivs här också förlorat ett sätt att *vara* som människa, sin ontologi, och att det är därför samhället och världen präglas av oroligheter (Giddens, 1991). Under samma aktivitet men vid ett annat tillfälle, säger Anders som är kåransvarig följande:

Gud lär oss hur vi ska leva våra liv, det blir ofta bra när han tar initiativet. Man vet att Gud vill det bästa för oss, för han vet vad vi behöver. Allting som händer, från a till ö, är Guds plan” och refererar detta till rådande världsläge. “Han uppenbarar sanningen för oss, särskilt i denna tid.” En av kårmedlemmarna fyller senare i att “när man ber till Jesus tutar det aldrig upptaget”.

Anders beskriver hur *tilliten* ligger i Guds händer. Genom att vända sig till Gud får man också svar i en samtid präglad av osäkerhet. Gud är också någon man alltid kan höra av sig till och som underlättar för hur man ska hantera och navigera sig genom livets osäkerhet och oförutsägbara händelser, han finns med andra ord alltid där (Giddens, 1991). Lena, som är en aktiv medlem och själavårdare i kåren, beskriver vad hennes tro betyder för henne personligen men också i hennes engagemang med att hjälpa utsatta människor:

Helt, helt. Det är liksom sammanvävt. Det är tack vare min tro och vad jag känner att jag får från Herren. Det är så många saker som man får. I början fattade jag inte att det var den heliga anden som sa till mig att göra vissa saker men till slut så fattade jag det. Det här kan jag inte hitta på själv, för så clever är inte jag [skratt]. Då blev det ett helt annat liv, jättespännande liv blev det då. Jag kan inte tänka mig något utan det [religionen] nu. Det känns som att jag inte skulle kunna klara som världen är nu, så känns det, att jag skulle inte orka. Även om jag har det ganska lugnt omkring mig mot vad alla andra har, skulle jag inte orka om jag inte hade hoppet och ett liv efter detta. Jag känner mig trygg inför döden, den kommer den dagen han [Herren] vill det liksom och så. Jag har en enorm trygghet. Man klarar stormarna tack vare tron. Förr sa de ibland så här vet jag, när jag var barn att bara du blir frälst så blir allting bra, jag tog det som barn som guld och gröna ängar. Så är det inte, så är det inte, för man är med i livets turbulens, det är man. Men man har en, man känner sig aldrig ensam och alltid finns det en grundtrygghet och den gör att man står upp om man säger så.

Lena beskriver att hennes kristna tro är tätt sammankopplad till hennes egna engagemang med att hjälpa människor och att man måste må bra för att hjälpa andra, tron bidrar till hennes välmående. Tron ger henne också stabilitet samt att det bidrar till att hon aldrig känner sig ensam. Tanken på döden skrämmer inte Lena, för detta ligger i Herrens händer när det är dags. Att *veta*, och att ha en *tillit* till att det finns ett liv efter döden, hjälper henne att hantera osäkerheten som döden medför. Lena har genom sin tro redan klart för sig vad som kommer att vänta henne. Tron skapar därmed förutsägbarhet och också på så vis en trygghet, en ontologisk trygghet (Giddens, 1991).

Gruppens tro underhålls genom handling och praktik

För att upprätthålla den uttalade tryggheten som de verksamma upplever fungerar kårens olika aktiviteter som ett slags underhåll och en påminnelse om denna trygghet genom att tjäna och hedra Gud på olika sätt. Det är också detta som förenar kårens medlemmar till den grupp de är. Kårens olika aktiviteter, som på något sätt är förankrade i Jesus och Bibelns namn, har olika inriktningar men har alla som syfte att tjäna och hedra Gud på olika sätt. Dessa aktiviteter fyller inte en exkluderande funktion i bemärkelsen att människor som inte är medlemmar i kåren inte får vara med eller är välkomna. Däremot bestod de nästintill uteslutet av kårens medlemmar.

Gudstjänst

En av aktiviteterna som upprätthåller gruppens känsla av att vara just en grupp som delar en trygghet i Jesus är gudstjänsten som hölls på söndagar klockan 11.00. Det övergripande syftet med gudstjänsten och hur denna går till beskrivs på ett bra sätt av Johannes som är ansvarig för den musikaliska delen av aktiviteten. Han sammanfattar gudstjänstens övergripande syfte på följande vis:

Fundamentala i en gudstjänst är ju att samlas som en familj en gång i veckan. Jesus talade om att vi skulle samlas och dela ordet när då vår herde ger oss ordet så är det mat för vår själ. Anden och själen påverkar kroppen också så man mår bra. Och sen så har man ju då delat in den här gudstjänsten i olika delar där man har olika saker som Bibeln påtalar. Som till exempel att man ber för de sjuka eller om det är någon som har vittnesbörd och delar vittnesbörden då. Och jag försöker att spela lovsånger och att vi alla ska vara delaktiga i detta, därför sjunger vi tillsammans. Så att när vi samlas, samlas vi ju som en familj som har en slags söndagsmiddag, skulle man kunna säga. Men ordet är vår mat.

Johannes beskriver hur gudstjänsten fungerar som ett tillfälle för familjen att samlas och dela Jesus ord med och till varandra, eller som en annan informant uttryckte det, "instruktionsboken för livet". Han gör också liknelsen med en söndagsmiddag, men att ordet som de delar är maten. Näringen, som synonymt kan ses som energi till och för gruppen, förmedlas genom gemensam sång och tal. Ett tillfälle för fysisk närvaro med de övriga

medlemmarna, att få sjunga tillsammans samt att församlingens medlemmar är de primära deltagarna i gudstjänsten stärker gruppens föreställning om ett "vi" (Collins, 2008). Gruppens gemensamma handlingar, att *göra*, ger de därför svar på att *vara*. Det existentiella *varandet* blir på så sätt lättare att få grepp om (Giddens, 1991). Ett annat tillfälle där gruppen blir påmind om hur de ska förhålla sig till världen samtidigt som det realiseras genom församlingens fokus på deras symboler och namn, beskrivs ur mina fältanteckningar när Anders som är kårledare predikar för församlingen:

Bakom kårledaren breder ett stort kors ut sig på väggen. Även ett mindre svart kors av järn kan skimras i bakgrunden. Som stöd för sina anteckningar som ska belysas i sin predikan finns ett trästativ som pryds med ett vinrött silkestyg hängande mot de 30-tal personer i publiken där det står "Jesus" med gula bokstäver. Anders utbrister sedan; "Världen är så förvirrad. Med alla förståsigpåare som vi kan se i tv och runt omkring oss är det därför så viktigt att förhålla sig till Guds ord. För att kunna förstå vad som händer runt omkring oss är det oerhört viktigt att förhålla sig till Bibeln och Guds vägledning. Man löser bäst sina problem genom att fråga Jesus. Vi har ingenting att frukta, för vi har Jesus.

Att visa på vad andra är och inte är, är i sig ett sätt att återta kontrollen över sin egen upplevda ontologiska osäkerhet på grund av rådande omständigheter. Men, det påminner framför allt gruppen om det de är och inte är, det vill säga ontologiskt trygga med Jesus (Giddens, 1991). Med hjälp av namnet "Jesus" samt det stora korset som pryder väggen i bakgrunden hjälper dessa till med att realisera gruppens gemensamma övertygelse och tro. Genom att församlingen underkastar sig Guds ord och vägledning behöver de inte vara rädda för något, det är bara att vända sig till Gud för att få vägledning och hjälp (Collins, 2008). Gudstjänsten fyller på så sätt funktionen att underhålla och påminna gruppen om det som förenar dem, den ontologiska tryggheten som Jesus ger dem (Giddens, 1991).

Bön

Bönen, en aktivitet som kåren har två gånger i veckan, måndag och fredag, från klockan 12.00 till cirka 13.00. Bönen beskrivs under fältarbetets första dag av Sandra som är en av de arbetande på kåren. Hon säger följande; "Det är vårt sätt att kommunicera med Jesus, vi vill

åstadkomma en gemensam känsla och på så sätt en gemenskap”.” Börens ritualisering fungerar som ett sätt att realisera det abstrakta, att kunna kommunicera med deras existentiella kärna (Giddens, 1991). För att kunna genomföra detta behöver de gruppens gemensamma energi för att skapa den eftersträvande gemensamma känslan i gruppen (Collins, 2008). Bönen går till på följande vis:

Det är måndag och klockan är 13.05. Det är dags för bön som hålls i en större lokal med flera kors på väggarna samt ett kors gjort av trä omgivet av blommor och växtlighet som står i bakgrunden av böneledaren. Deltagarna, som är sex till antalet exklusive mig och som är medlemmar i kåren, sitter i en ring där de i kör sjunger synkroniserat om hur Jesus är deras räddare och frälsare. Böneledaren påkallar vilken sång som ska sjungas ur en liten svart bok kallad “andakt och bön.” De ber sedan efter avslutade sånger tillsammans och där var och en av deltagarna får be för vad just de känner för. De flesta bad högt om något som de ansåg skulle bli bättre i världen och för närstående eller andra medlemmar i kåren som lider av någon sjukdom. “Jesus”, “halleluja” och “amen” återupprepas under respektive deltagares bön som ett slags bekräftande tilltalsord när någon säger något som upplevs positivt eller bra. “Närma oss Gud, så närmar han sig oss” utbrister en deltagare.

Bönen ritualiseras genom att församlingens medlemmar, om än en liten del av dessa, samlas i kyrkan och sjunger synkroniserat ur “andakt och bön”. Medlemmarna sitter i en ring som i en symbol i sig skiljer dem från utomstående, förutom att det är just endast medlemmar som deltar. Blickarna riktas mot sångboken de alla har i handen samt aktivitetens ledare som håller i takten och fördelar ordet. Att också få dela med sig av sina tankar, funderingar och oro i en bön till de övriga deltagarna blir ett sätt att visa förtroende och tillit gentemot varandra med kompletterande bekräftelseord från de övriga deltagarna. Deltagarna uppmuntras också underkasta sig Gud för då “närmar han sig oss”. Med bakgrund i Sandras beskrivning om att de vill åstadkomma en gemensam känsla genom bönen leder dessa beståndsdelar till att de stärker och upprätthåller sin grupp-tillhörighet, allt genom ritualiserade praktiker och handlingar (Collins, 2008).

“Fiskar och bröd” - evangelisation

Ytterligare en aktivitet som varje torsdag klockan 10.00 praktiserades var “fiskar och bröd”, eller evangelisation som det egentligen är. Aktiviteten börjar med att de som vill delta ansluter och samlas på kåren där en diskussion om ett ämne eller kapitel ur Bibeln tar vid. Diskussionen varar i cirka 30-45 minuter för att sedan gå ut på stan och evangelisera. Aktivitetens början ser ut som sådan:

Jag anländer kårens café prick 09.56 en grå och kall torsdag. En av kårledarna dyker sedan upp och säger att “vi kan väl be en bön innan vi ger oss ut?” Han tar fram en Bibel och läser en bön till och för Jesus för att visa tacksamhet och att dagens aktivitet ska gå bra. Därefter tas böckerna (Bibeln) fram för att diskutera ett utdrag eller kapitel där en av deltagarna tar ordet och där de andra fem deltagarna sedan kommenterar och reflekterar kring det som personen precis har läst. Det som förespråkas ur Bibeln idag är (på ett ungefär) “att man ska följa vågorna på havet.” Det samtalas och diskuteras om påståendet där en av deltagarna säger att “de som inte tror på Gud vet inte vart den ska gå.” Ännu en person ber högt strax innan vi ska gå ut på stan och säger då att “vi kan bara sätta oss i båten så styr du den Jesus.” Vid 10.45 går vi sedan ut.

Innan de går ut för att evangelisera genomgår gruppen en slags uppladdning i varandras närvaro där de läser ett tema ur Bibeln. Med riktat fokus på Bibelns ord gör underkastelsen till att bara “kunna sätta sig i båten” verklig (Collins, 2008). Uppladdningen fungerar också som ett rättfärdigande för aktiviteten, då det påpekas att man inte vet vart man ska gå om man inte tror på Gud. Gruppen blir på så sätt medvetna om *att* det gör något, men också *varför* de gör det (Giddens, 1991). I en ritualiserad ordning förhåller sig de fem deltagarna till varandra i en mer eller mindre homogen entusiastisk anda inför att bege sig ut för att möta människor (Collins, 2008). I likadana svarta jackor med en röd och vit logga på ryggen där det står “Frälsningsarmén” beger sig deltagarna sedan ut för att evangelisera. Varför aktiviteten heter “fiskar och bröd” och vad syftet är fick jag reda på vid följande tillfälle och som sammanfattar aktiviteten på ett bra sätt:

På vägen tillbaka till kåren inne i stan säger en av deltagarna någonting med “fisk”. Jag ställer därför frågan till honom om vad det betyder, han svarar “fisk är de som är

ofrälsta.” Då frågar jag även vad bröd betyder och han svarar “bröd är Guds ord”. Det gick då upp för mig varför aktiviteten heter “fiskar och bröd”. Det är att sprida Guds ord till de som ännu inte funnit honom, det vill säga de ofrälsta.

”Fiskar och bröd” är alltså att sprida budskapet om Jesus och Bibelns mening till de som ännu inte har blivit frälsta. Vid ett annat tillfälle under aktiviteten frågar jag Anders vad det innebär att vara frälst, samt varför man evangeliserar. Han svarar “att vara frälst innebär att man anser att Jesus har dött på korset för dig”. Anders förklarar vidare att det inte nödvändigtvis handlar om att uppnå ett visst antal frälsta personer under evangelisationen, utan snarare så ett frö hos de ofrälsta för att sedan kunna skörda. Gud sköter resten,” påpekar han. Han understryker sedan att “ett av evangelisationens främsta syften är att rädda människor från satans rike, på ett andligt plan. I helvetet vill man inte hamna”. Efter avslutad evangelisation, som oftast är mellan en till två timmar långa, går gruppen tillbaka till kåren där fika och ytterligare bibelsamtal väntar:

Vi kommer tillbaka till kåren igen cirka 12.30. De deltagande sätter sig ner vid träbordet i caféet med mackor, bullar och kaffe medan de småpratar. Efter en stund delas Bibeln ut. Bibelstunden börjar och det är ett särskilt kapitel som ska läsas ur. Var och en runt bordet läser den här gången cirka fem meningar var ur det förutbestämda kapitlet. Sedan när alla har läst sin del diskuterar de med varandra hur de tolkar vad de har läst. Efter bibelsamtalet ber de alla en bön. En av deltagarna säger att “vi måste tro på att vi har sått”, och refererar till evangelisationen tidigare under dagen. Även tacksamhetsord som “tack för att vi får representera dig” upprepas i bönen gång på gång.

Väl tillbaka på kåren diskuterar gruppen återigen Bibelns innehåll där de på samma sätt riktar sitt fokus, som Collins (2008) menar på realiserar gruppens *varande*, på ett konkret heligt objekt, Bibeln. Denna gång är det i stället förutbestämt att deltagarna läser fem meningar var ur kapitlet, där ordningen för vem som läser vidare utgår från tvärtemot klockans håll. Bibelns ord blir på så sätt ritualiserad och följer en viss rytmik som gruppen förhåller sig till. Även påminnelser om att det de har gjort under evangelisationen har givit något i Jesus namn är av betydelse. Detta för att åtnjuta någon form av gemensam positiv känsla hos gruppens medlemmar att de har gjort något bra. Grupptillhörigheten blir genom dessa ritualiserade

praktiker i samverkan en mindre abstrakt företeelse och fungerar därför som en påminnelse och underhåll (Collins, 2008) för den ontologiska trygghet som gruppen har i Jesus (Giddens, 1991).

Integration genom tron

När tryggheten har påmint och underhållits vill verksamheten förmedla vilken trygghet och hjälp man kan få av Jesus och Bibeln, oavsett om man är hjälpsökande eller inte.

Integrationsbegreppet är ett diffust begrepp och kan innefatta många olika betydelser. Dock har verksamheten en inriktning på att möta personerna som kommer till kåren genom att se dem, inkludera dem och att de ska bli lyssnade på. Detta görs genom att verksamheten jobbar med personliga möten samt att bjuda in människor till deras olika verksamheter och aktiviteter. Där har de möjlighet att bekanta sig med vad de arbetande och övriga medlemmarna i verksamheten finner sin trygghet i, tron på att Jesus kan lösa livets utmaningar.

Att bli sedd, inkluderad och lyssnad på - ett framgångsrecept

Att bli sedd, inkluderad och lyssnad på är bland det mest fundamentala i Frälsningsarméns tillvägagångssätt att integrera människor på, i synnerhet socialt och materiellt fattiga människor. Ett begrepp som verksamheten har, myntat av grundaren William Booth, ligger som en slags grund för deras vision och "filosofi" för detta arbete. Begreppet lyder "soppa, tvål och frälsning". En av de arbetande personerna på kåren förklarar begreppet ytterligare i ett utdrag från en formell intervju:

Vi tror ju på att Jesus Kristus är liksom han som kan hjälpa i det långa loppet eller vad ska säga. Frälsningsarmén har ju det här soppa, tvål och frälsning. Det är ett begrepp som William Booth skapade, en modell i sitt arbete där han ville ge människor soppa, någonting att äta, nu pratar vi om de utslagna, de svaga som inte har någonting. Han ville ge dem mat att äta, han ville se till så att de fick tvätta sig, duscha, få lite nya kläder kanske och sen då få höra talas om att man också presenterade Jesus som frälsaren. Som kunde lösa hela livssituationen.

Begreppet myntades alltså av Frälsningsarméns grundare William Booth och präglar verksamhetens arbete på ett fundamentalt sätt. Förankrat i detta begrepp visar Frälsningsarméns angreppssätt gentemot att hjälpa människor genom att se dem, inkludera dem samt bli lyssnad på är ett framgångsrecept. En av de socialt ansvariga på kåren, Sandra, förklarar vad kårens integrationsarbete innebär:

Ja, alltså det är ju också lite komplext för vi möter ju så mycket olika människor men i det stora hela tänker jag iallafall att, för mig i min roll, så handlar det här om med integrering mycket om att man ska känna att man har ett värde, att man är värdefull, att man har en plats. För mycket möten med hjälpsökande till exempel, det handlar ju om att se någon, att se och att du är värd att, att få hjälp, är det ju. Du är värd att liksom tas på allvar, du är värd att ja, helt enkelt att se någon.

Verksamhetens *handlingar* genom personliga möten där Jesus kan presenteras är ett sätt som bidrar till deras svar på *varför* de överhuvudtaget existerar, deras *varande*. Att få sprida ordet om vad Jesus kan ge för trygghet i kombination med livsnödvändiga saker som mat och kläder är verksamhetens tillvägagångssätt att förmedla sin egen ontologiska trygghet (Giddens, 1991). Som en annan informant underströk; "Frälsningsarmén är ju trots allt en evangelisationsrörelse från början". Daniel, som är socialt ansvarig på kåren som jag gjorde ett dagsbesök på och som grundar sitt arbete genom KSA (kårens sociala arbete), beskriver vad han ser i sina möten med människor i utsatta livssituationer:

Vi har så många människor i vårt samhälle som lider av att inte bli sedda och som känner att de inte är värda någonting. Det var en kvinna vid ett tillfälle som kom hit till kåren och behövde hjälp i sin livssituation. Hon hade ett samtal med oss och efter detta uttryckte hon en så stor tacksamhet och glädje över att hon fick sitta ner och prata med någon, att få bli sedd och lyssnad på. Hon sa att hon gick därifrån stärkt och att det ekonomiska stödet hon sedan fick blev nästan sekundärt i sammanhanget, utan att underminera pengarnas betydelse. Samtalen är många gånger viktigare än pengarna.

Daniel beskriver hur effektivt och givande de personliga mötena är med de hjälpsökande personerna. De ritualiserade handlingarna, det vill säga de personliga mötena förankrat i Jesus

namn, blir verksamhetens sätt att förstärka deras *vetskap* om *att* det de gör är framgångsrikt men också *varför* de gör på detta vis. Det är kraften i Jesus ontologiska trygghet som förmedlas (Giddens, 1991). I den verksamhet Daniel jobbar i möter han främst människor från bland annat Irak, Syrien och Iran. Han utvecklar sedan detta vidare efter min fråga om hur han ser på människors vilja att komma in i samhället, och i detta sammanhang framför allt nyanlända människor. Daniel säger så här:

Nio av tio vill genuint komma in i det svenska samhället, alltifrån att lära sig språket till att lära sig övriga saker om samhället i Sverige. Det är viktigt att de hjälpsökande tar initiativ till att vilja lära sig, men det är också samhällets ansvar att bjuda in dem och att skapa en kultur som är inbjudande. Politiker och staden har här ett stort ansvar att inte skapa rädsla mellan människor. För när man pekar ut människor som farliga skapas det de parallellsamhällen vi har idag. Människor drar sig därför för att fråga om hjälp och utvidga sina kontakter i det svenska samhället för att de ändå vet att de anses som mindervärdiga eller farliga. Men när de båda viljorna möts ser vi exempel på hur motivationen och viljan blir högre hos de hjälpsökande med att erbjuda sig frivilligt till att stå i köket eller liknande, exempelvis för att lära sig göra lussebullar när det är jul.

Daniel uppskattar att 90 procent av de han möter i sitt arbete vill genuint bli en del av samhället. När makthavare beskriver människor som farliga eller med andra typer av "etiketter" skapas en rädsla mellan människor som gör att de inte möter varandra. Det är just detta som Frälsningsarmén jobbar med. Att möta människor för vilka de är och samtala om deras behov men även andra saker som berör livet, allt utifrån verksamhetens kristna tro och vilken trygghet de upplever att tron ger. En av de hjälpsökande personerna som jag fick förmånen att intervjua bekräftar denna syn på hur verksamheten vill jobba med sitt integrationsarbete, och hur lyckat det är. Personen, som vi kallar för Anna, har både varit hemlös och självmedicinerat under perioder i sitt liv. Upplevelsen av hur Frälsningsarmén har behandlat och hjälpt Anna beskrivs så här:

De har stöttat mig väldigt, väldigt mycket. De har stöttat mig i, alltså, det finns nästan inte ord för det faktiskt för de har funnits där när ingen annan finns där. De gör mig sällskap till om jag har någon sjukvårdstid eller liknande. Ska till mammografi imorgon,

då får jag ersättning dit. De har varit några jobbiga sjukhusbesök under året där de har varit väldigt stöttande och hjälpt mig i förberedelser inför läkarbesök och grejer. De hjälper mig att ta mig ut hemifrån framför allt, att jag tar mig hit så. För annars är jag väldigt isolerad. Jag har ju en förmåga att träffa väldigt mycket fel människor, så. Har gjort genom åren iallafall och jag har tagit avstånd från allihop, det är jag och hunden helt enkelt. För jag orkar inte med folk, för att de är ja, det är inte så många som är så snälla, eller ja, de utger sig för att vara snälla men så får man oftast en kniv i ryggen, och det orkar inte jag. Jag orkar inte med sådant så jag håller mig för mig själv. Jag kommer hit, en av de få platserna jag känner mig trygg och välkommen. Hur det än är liksom så kan jag alltid komma hit. Jag vet att det alltid går att höra av sig. I perioder när jag inte mått så bra och dragit mig undan och så där så vet jag att jag alltid kan höra av mig eller skicka ett sms för det är alltid någon som kontaktar mig. Det är mer än vad man kan säga om vad kommunen har gjort i den här staden.

Anna uttrycker en stor tacksamhet gentemot verksamheten och hur den personliga kontakten har hjälpt henne. Efter att ha ställt frågan till Louise, en annan informant som är medlem på kåren om varför verksamheten har en religiös förankring i sitt arbete i relation till att hjälpa utsatta människor, svarar Louise på ett sammanfattande vis; "Där har vi en bra grej där. Det du vill att andra ska göra mot dig ska du göra mot dem. Jag tycker att det är det. Om jag behöver hjälp då är jag väldigt tacksam om jag får hjälp och om jag skulle vilja ha det, då vänder man det till den människan som behöver hjälp". För Frälsningsarméns arbete innebär detta att förmedla den upplevda tryggheten som de upplever att Jesus ger dem. Jesus är hjälpen vi alla behöver. Som Linus beskrev det; "En människa kan inte bli frälst hungrig, utan man måste tillgodose behov för att få upp den på fötter". När övriga behov är uppfyllda finner man sedan en trygghet, en ontologisk trygghet i Jesus (Giddens, 1991).

Att bjuda in till en gemenskap genom aktiviteterna

Aktiviteterna fungerar inte bara som en påminnelse och som ett underhåll för de verksammas egna religiösa tro och trygghet, utan också som ett sätt att bjuda in människor till att delta i aktiviteterna och bjuda in till en gemenskap kring Bibeln och Jesus. En av de arbetande personerna förklarar vad det övergripande syftet är med verksamhetens aktiviteter:

Ja, alltså det absolut övergripande syftet är ju att vi vill förmedla Jesus på något sätt. Sen så vill vi då ha en öppen och välkomnande kyrka. Vi vill ju liksom att man ska känna sig som hemma när man kommer hit. Och vi tror att genom gärningar och välkomnande och öppenhet så kan det också göra att människor trivs och liksom på den vägen kommer man också till tro sen kanske. Vi vill så lite frön som vi pratade om. Så lite frön i världen att vi har någonting, vi har Jesus här.

Aktiviteterna kretsar som bekant kring Jesus och Bibeln, där människor bjuds in till att delta i gruppens gemensamma ontologiska förankring i Jesus. Att "så lite frön" är verksamhetens sätt att förmedla vilken potential det finns i den ontologiska trygghet man kan finna i Jesus (Giddens, 1991). Som tidigare nämnt kretsar verksamhetens integrationsarbete kring att ha ett personligt möte med de hjälpsökande. Sandra förklarar hur de vid dessa individuella möten också gör reklam för deras aktiviteter:

Vi jobbar också med att inbjuda till andra sammanhang. Vi brukar erbjuda att vi har våra olika verksamheter och välkomna till dem och att ja, helt enkelt bjuda in till andra sammanhang. Vi brukar alltid dela ut ett kårblad till de som kommer och hämtar matkasse. Fråga vad de är intresserade av och tänka om det skulle passa på något sätt. Ungefär så.

De individuella mötena kretsar också kring att dela ut kårblad till de som har haft ett personligt samtal och bjuda in till en gemenskap i Jesus namn. Evangelisationen är exempelvis en aktivitet, det vill säga att *göra*, där det delas ut små vita inbjudningslappar som i synonymisk mening kan ses som en realisering av Jesus i symbolisk form. Ett sätt att bjuda in till den egna upplevda ontologiska tryggheten blir på så sätt gruppens bekräftelse på deras egna existentiella *varande* i världen. Att lämna över en inbjudan är att lämna över en trygghet (Giddens, 1991). Som Linus uttryckte det vid ett tillfälle; "Jesus vill möta alla, med eller utan pengar". Oavsett om man har pengar eller inte, är ett tillfälle att möta Jesus också ett tillfälle att finna en ontologiskt trygg tillvaro i honom (Giddens, 1991). Det är ur Frälsningsarméns synvinkel få förunnat.

Reflektioner kring den sköra ontologin

Studien visar hur Frälsningsarmén som verksamhet och grupp förankrar sitt arbete i den kristna tron och hur tron ger gruppen en ontologisk trygghet. Livet kan bestå av flera oförutsägbara händelser som på minst lika många sätt kan upplevas som obehagliga, skrämmande och allmänt ovissa. Genom gruppens tro på Jesus finner de en trygghet i hur de ska förhålla sig till alla potentiellt utmanande och skrämmande situationer livet kan bjuda på. Tron ger gruppen en sammanhållning, förutsägbarhet och ett svar på deras existentiella *varande*. Att vara en del av något som är större än en själv där man kan lägga över sitt liv till någon annan för att slippa hantera existentiella frågor, visar denna studie är viktigt för gruppens välmående. Det är detta som Frälsningsarmén vill förmedla till sina hjälpsökande besökare. En existentiell trygghet finns att finna i Jesus.

Tryggheten kan dock inte tas för givet. Den måste underhållas med jämna mellanrum för att inte dö ut. Genom att gruppen ritualiserar sina handlingar till ett sätt att hedra Gud på stärker det gruppstillhörigheten och påminner gruppen om ett "vi". Att få dela tryggheten tillsammans med andra i gruppen är i sig också en slags trygghet. Som gruppmedlem är man aldrig ensam, vare sig det gäller från gruppens övriga medlemmar eller från Jesus. Det finns alltid någon man kan vända sig till, allt i Jesus namn. Att bjuda in till den upplevda tryggheten till de som ännu inte funnit den är en väsentlig del av gruppens identitet. Genom personliga samtal, evangelisation och att bjuda in till verksamhetens aktiviteter blir det ett sätt att förverkliga gruppens egen existens. Att "så frön" är att "så en trygghet". Ett skydd mot livets oförutsägbarhet och potentiellt ontologiskt osäkra tillvaro.

En förundran, eller mer fascinerande aspekt kring gruppens ontologiska trygghet är hur den trygghet de upplever att Jesus ger dem också influeras av den skörhet som den också innefattar. Det vill säga att gruppen poängterar, och är medvetna om, hur tryggheten utmanas med jämna mellanrum men att de trots detta överlämnar sin agens till viss del till Jesus. Att till viss del lämna över sin agens till något så stort och många gånger abstrakt som religion kan vara tyder på, i min mening, att människan hellre vill ha något sammanhang än inget. Ett för vissa abstrakt fenomen som religion, är just ett sammanhang som förenar gruppen till ett "vi", där större filosofiska frågor får ett svar. Hur gruppen sedan tolkar och hanterar det abstrakta religionen för med sig är sedan en process av meningsskapande som egentligen

aldrig tar slut. Det är just denna process i sig som också är en stor del i att vara en grupp och förbli en sådan. Det är inte bara att underhålla den uttalade förgivettagna grupptillhörigheten för stunden, den måste hela tiden “förhandlas” om. Att samlas som grupp och “förhandla” om hur deras agens kan “ges upp”, och att ha tilliten för att ge upp den, blir på så sätt en del av det som förenar gruppen till ett ”vi”. Samhället och världen är i ständig förändring, så måste även gruppens agens diskuteras om hur denna ska förhålla sig till de oförutsägbara förändringarna. Det är med andra ord en pågående förhandlingsprocess av meningsskapande, allt under deras ledstjärna Jesus.

Slutligen, i ett etnografiskt präglat verk räcker det inte bara att beskriva det man har observerat likt en instruktionsbok, man måste förhålla sig kritiskt till sitt eget seende (Arvastson & Ehn, 2009). Risken att porträttera en alltför essentialistisk bild, en nästan robotliknande koherent process av meningsskapande, finns alltid där (Engelke, 2018). En kritik, om man ska uttrycka det så, mot den presenterade etnografiska analysen är att den möjligtvis kan upplevas som att gruppens meningsskapande under studiens gång var just en koherent process och inte en mer dynamisk pluralistisk uppsättning av perspektiv. Analysen är inte på något sätt “fel”, men det är värt att poängtera att gruppens meningsskapande också präglades av diskussioner med olika perspektiv och åsikter kring hur man bör förhålla sig till Jesus och hur man tolkar Bibelns budskap. Meningsskapandet bestod med andra ord stundtals av diskussioner där man inte alltid höll med varandra om hur man skulle angripa ett påstående eller livet i övrigt med utgångspunkt i Bibeln. Men, studien visar trots allt på hur mening skapas genom gruppens tro, i synnerhet en ontologisk trygghet i Jesus.

Referenslista

Adkins, J. (2010). Helping The Homeless in Dallas: Lessons and challenges from a faith-based nonprofit. *Practicing Anthropology*, 32(2), 11–16.

<http://www.jstor.org/stable/24781952>

American Anthropological Association. (u.å.). *AAA Statement on Ethics - Principles of Professional Responsibility*. Hämtad 2025-04-06 från

<https://americananthro.org/about/policies/statement-on-ethics/>

Arvastson, G. & Ehn, B. (red.). (2009). *Etnografiska observationer*. Studentlitteratur.

Breault, K. D. (1986). Suicide in America: A Test of Durkheim's Theory of Religious and Family Integration, 1933-1980. *American Journal of Sociology*, 92(3), 628–656.

<http://www.jstor.org/stable/2779918>

Bryman, A., & Nilsson, B. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber.

Collins, R. (2008). *Den sociologiska blicken*. Studentlitteratur.

Enekwe, B. (2013). Evaluating social services and refugee intergation in Maryland.

Practicing Anthropology, 35(4), 8–12. <http://www.jstor.org/stable/24782171>

Engelke, M. (2018). *How to Think Like an Anthropologist*. Princeton University Press.

Foxeus, N. (2018). Spirits, Mortal Dread, and Ontological Security: Prosperity and Saving Buddhism in Burma/Myanmar. *Journal of the American Academy of Religion*, 86(4), 1107–1147. <https://www.jstor.org/stable/48556326>

Frälsningsarmén. (u.å.). *Om oss*. Hämtad 2025-03-31 från

<https://www.fralsningsarmen.se/om-oss/>

Geertz, C. (1974). "From the Native's Point of View": On the Nature of Anthropological Understanding. *Bulletin of the American Academy of Arts and Sciences*, 28(1), 26–45.

<https://doi.org/10.2307/3822971>

Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Polity Press.

Göransson, K. (2022). *Etnografi - Sjösätt, navigera och ro i land ditt projekt*. Studentlitteratur.

Harding, S. (2019). Religion: It's Not What It Used to Be. I J. MacClancy (Red.), *Exotic no more: anthropology for the contemporary world* (s. 43-59). The University of Chicago Press.

Heider, A., & Warner, S. (2010). Bodies in Sync: Interactional Ritual Theory Applied to Sacred Harp Singing. *Oxford University Press*, 71(1), 76-97.

<https://www.jstor.org/stable/25681260>

Heywood, P. (2012). Anthropology and What There Is: Reflections on "Ontology." *The Cambridge Journal of Anthropology*, 30(1), 143–151. <http://www.jstor.org/stable/43610895>

James, E. C. (2011). Haiti, Insecurity, and the Politics of Asylum. *Medical Anthropology Quarterly*, 25(3), 357–376. <http://www.jstor.org/stable/23012081>

Kathleen Musante (DeWalt), & Billie R. DeWalt. (2011). *Participant Observation : A Guide for Fieldworkers: Vol. Second edition*. AltaMira Press.

Kinnvall, C. (2017). Feeling ontologically (in) secure: States, traumas and the governing of gendered space. *Cooperation and Conflict*, 52(1), 90–108.

<https://www.jstor.org/stable/48512932>

Kohn, E. (2015). Anthropology of Ontologies. *Annual Review of Anthropology*, 44, 311–327.

<http://www.jstor.org/stable/24811667>

Limin, J., Liangfei, J., & Wenjing, Z. (2022). From “Social Integration” to “Class Integration”: Applying Durkheim’s Sociological Thought to Hidden Dropout of Junior Middle School Students. *Mathematical Problems in Engineering*, 2022, 1-8.

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1155/2022/2337748>

Lyck-Bowen, M. (2020). Multireligious Cooperation and the Integration of Muslim Migrants in Sweden. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 690, 168–174. <https://www.jstor.org/stable/26966267>

Novus. (2023). *Novus rapport: Ursprung, språkkunskap och religion*.

[https://novus.se/wp-](https://novus.se/wp-content/uploads/2023/11/novussprakkkunskapreligionochdemografi202311.pdf)

[content/uploads/2023/11/novussprakkkunskapreligionochdemografi202311.pdf](https://novus.se/wp-content/uploads/2023/11/novussprakkkunskapreligionochdemografi202311.pdf)

Pham, T. T. (2013). Anthropology and Social Work: Moroccan immigrant women in Spain. *Practicing Anthropology*, 35(4), 22–25. <http://www.jstor.org/stable/24782174>

Scott, M. W. (2013). The anthropology of ontology (religious science?). *The Journal of the Royal Anthropological Institute*, 19(4), 859–872. <http://www.jstor.org/stable/42001687>

Statistikmyndigheten. (2024). *Materiell och social fattigdom ökar i Sverige*. Hämtad 2025-04-02 från

<https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2024/materiell-och-social-fattigdom-okar-i-sverige/>

Taylor, S. (2013). Searching for ontological security: Changing meanings of home amongst a Punjabi diaspora. *Contributions to Indian Sociology*, 47(3), 395-422. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1177/0069966713496301>

Trost, J. (2014). *Kvalitativa intervjuer*. Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom samhällsvetenskaplig forskning*.

https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf

Wolf-Branigin, M. (2009). The Emergence of Formalized Salvation Army Addictions Treatment. *Journal of Religion & Spirituality in Social Work: Social Thought*, 28(3), 328–338. <https://doi.org/10.1080/15426430903070251>

Woodrick, A. C. (2006). Preparing The Way: Hispanic Ministry And Community Transformation In Marshalltown, Iowa. *Urban Anthropology and Studies of Cultural Systems and World Economic Development*, 35(2/3), 265–294. <http://www.jstor.org/stable/40553464>

World Population Review. (2025). *Religious People by Country 2025*. Hämtad 2025-03-31 från <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/religion-by-country>

Zhukova, E. (2016). From ontological security to cultural trauma: The case of Chernobyl in Belarus and Ukraine. *Acta Sociologica*, 59(4), 332–346. <http://www.jstor.org/stable/26385205>